

TALABALARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI

Nazarov Rustam Irkinovich

Toshkent davlat transport universiteti doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqola talabalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish texnologiyasidan biri ingliz tilini o'rganishning o'quv dasturiga integratsiyalashuvi to'g'risida.

Kalit so'zlar: Kommunikativ kompetensiya, integratsiya, muloqot qobiliyati.

Kirish: Kommunikativ kompetensiya talabalarni texnik sohalarda, xususan, muhandislik sohasida kadrlar tayyorlashda muhim tarkibiy qism hisoblanadi. Bu o'quvchilarning nafaqat texnik tilni tushunish va to'g'ri qo'llash, balki turli guruhlar bilan samarali muloqot qilish, turli muloqot belgilarini izohlash va ularga javob berish, o'z fikrlarini aniq va ishonarli ifodalash qobiliyatini ham anglatadi. Ushbu ko'nikmalarni rivojlantirishga ko'maklashish uchun texnik oliy ta'lim sektorida turli mexanizmlar qo'llanilgan. Ushbu bo'limda ushbu kontekstda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish uchun an'anaviy ravishda qo'llaniladigan keng tarqalgan mexanizmlar haqida umumiy ma'lumot beriladi.

Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning asosiy texnologiyalaridan biri ingliz tilini o'rganishning o'quv dasturiga integratsiyalashuvidir. Fan va texnologiyaning global lingua frankasi sifatida keng tarqalgan ingliz tili ko'pincha texnik oliy ta'lim dasturlari o'quv dasturining asosiy tarkibiy qismi hisoblanadi. Ushbu kurslar o'quvchilarning texnik terminologiyalarni tushunish va ulardan foydalanish, yozma matnlarni tushunish va ingliz tilida fikrlarni, ayniqsa, o'ziga xos ta'lim sohalari bilan bog'liq bo'lgan fikrlarni ifodalash qobiliyatini oshirish uchun mo'ljallangan.

Vazifaga asoslangan til o'rgatish (Task-Based Language Teaching - TBLT) tez-tez ushbu kurslarning bir qismi sifatida ishlatilgan. Ushbu yondashuv o'quvchilarni texnik ma'lumotlarni taqdim etish, yig'ilishlarda qatnashish yoki muhandislik loyihalarini muhokama qilish kabi real dunyo stsenariylarini taqlid qiluvchi kommunikativ vazifalarni o'z ichiga oladi. TBLT talabalarga tildan foydalanish uchun amaliy kontekstni taqdim etishni maqsad qilib qo'yadi va shu bilan til o'rganish jarayonida mazmunli o'zaro ta'sir va faol ishtirokni rag'batlantirish orqali kommunikativ kompetensiyani targ'ib qiladi.

Yana bir keng tarqalgan texnologiya bu hamkorlikda o'rganish strategiyalaridan foydalanishdir. Texnik oliy ta'lim bosqichma-bosqich jamoaviy loyihalar va tadbirlarga e'tibor qaratmoqda. Ushbu tadbirlar jamoa a'zolari o'rtasida muloqotni talab qilish uchun mo'ljallangan va shu bilan talabalarga hamkorlikda o'rganish muhitida mashq qilish va til ko'nikmalarini yaxshilash imkoniyatini beradi. Hamkorlikda o'rganish kommunikativ kompetensiyaning samarali (gapirish va yozish) va retseptiv (tinglash va o'qish) o'lchovlarini rivojlantirish uchun foydali ekanligi isbotlangan.

Kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda ta'lim texnologiyalari ham muhim rol o'ynaydi. Learning Management System (LMS), Massive Open Online Courses (MOOCs) va boshqa veb-resurslar kabi ta'lim uchun raqamli platformalarning ko'payishi o'qitish va o'rganish landshaftini inqilob yoqasiga olib keldi. Ushbu vositalar muloqot amaliyoti uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Masalan, onlayn forumlar va chatlar o'quvchilarga yozma muloqot qilish imkonini beradi, videokonferentsaloqa vositalari esa real vaqtda og'zaki muloqotga imkon beradi. Shuningdek, ular o'z-o'zini o'rganish uchun qo'shimcha resurslarni taqdim etishi mumkin, masalan, onlayn mashqlar, multimedia kontenti va avtomatik fikr-mulohazalar, ular rasmiy sinfda o'qitishni to'ldirishi va kommunikativ kompetensiyani yanada oshirishi mumkin.

Bundan tashqari, professional muloqot kurslari texnik oliy ta'lim o'quv dasturining bir qismiga aylanib bormoqda. Ushbu kurslar talabalarni professional muhitda samarali muloqot qilish, jumladan, ommaviy nutq, texnik yozish, muzokaralar olib borish, madaniyatlararo muloqot va professional dasturiy vositalardan foydalanish uchun muhim ko'nikmalar bilan jihozlash uchun mo'ljallangan. Ular muloqotning pragmatik tomoniga - kommunikativ kompetensiyaning hal qiluvchi elementi bo'lgan turli kontekstlarda tildan to'g'ri foydalanish qobiliyatiga qaratiladi.

Va nihoyat, stajirovkalar va hamkorlikdagi ta'lim dasturlari (kooperativlar) ham kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirishning muhim texnologiyasi hisoblanadi. Ushbu tajribaviy o'rganish imkoniyatlari talabalarni haqiqiy professional muhitga yetaklaydi, ular o'zlarining muloqot qobiliyatlarini qo'llashlari va yaxshilashlari mumkin. Tajribali muhandislar va boshqa mutaxassislar bilan muloqot qilish orqali talabalar o'zlarining kelajakdagi martabalarining kommunikativ talablarini yaxshiroq tushinishlari va ushbu talablarni qondirish uchun zarur ko'nikmalarni rivojlantirishlari mumkin.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, texnik oliy ta'limda talabalar o'rtasida kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirish uchun ko'plab mexanizmlar mavjud. Integratsiyalashgan ingliz tilini o'rganish, vazifaga asoslangan o'rganish va hamkorlikdagi loyihalardan ta'lim texnologiyalaridan foydalanish, professional muloqot kurslari va amaliyotlargacha har bir texnologiya o'ziga xos afzalliklarni taqdim etadi. Biroq, muhandislik sohasining aloqa ehtiyojlari rivojlanib, murakkablashib borar ekan, bu o'zgarishlarni samarali hal qila oladigan va talabalarni kelajakdagi martabalariga yaxshiroq tayyorlay oladigan innovatsion texnologiyalarga doimiy ehtiyoj bor.

Fodalanilgan adabiyotlar

1. Hyland, K. (2013). ESP and writing. The handbook of English for specific purposes
2. Ellis, R. (2003). Task-based language learning and teaching. Oxford University Press.
3. Nazarov Rustam Irkinovich. (2022). Actual Problems of Teaching a Foreign Language in a Technical University. *Texas Journal of Philology, Culture and History*, 5, 8–9. Retrieved from <https://zienjournals.com/index.php/tjpch/article/view/1302>
4. Nazarov Rustam Irkinovich. (2022). Features of Teaching English in Transport University. *Eurasian Scientific Herald*, 7, 51–53. Retrieved from <https://www.geniusjournals.org/index.php/esh/article/view/982>